

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ
УКРАЇНКИ**

Кафедра теорії і методики початкової освіти

На правах рукопису

УСТИМЕЦЬ АНАСТАСІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

**ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

Спеціальність: 013 Початкова освіта

Освітньо-професійна програма Початкова освіта

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:
ГОНЧАРУК ОЛЬГА ВАЛЕРІЇВНА
доктор педагогічних наук, професор

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ
Протокол № 15
засідання кафедри теорії і методики
початкової освіти
від 12 листопада 2024 р.
Завідувач кафедри
д.п.н., проф. Пріма Р.М. _____

ЛУЦЬК – 2024

АНОТАЦІЯ

Устимець А.В. Формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах Нової української школи.

У даній роботі розроблено комплексну методiku формування соціальної компетентності молодших школярів, що поєднує інтерактивні методи навчання, елементи емоційного інтелекту та соціально-емоційного навчання. Уточнено сутність поняття "соціальна компетентність" з огляду на сучасні педагогічні підходи.

В роботі удосконалено підходи до організації навчально-виховного процесу, спрямованого на розвиток комунікативних і просоціальних навичок.

Ключові слова: соціальна компетентність, молодші школярі, Нова українська школа, інтерактивні методи, емоційний інтелект, комунікативні навички, соціально-емоційне навчання, інклюзія, педагогіка партнерства, методика формування компетентності, освітнє середовище, розвиток особистості, початкова освіта.

ANNOTATION

Ustymets A.V. Formation of Social Competence of Primary School Students in the Conditions of the New Ukrainian School.

This work presents a comprehensive methodology for forming the social competence of primary school students, combining interactive teaching methods, elements of emotional intelligence, and social-emotional learning. The essence of the concept of "social competence" is clarified in light of contemporary pedagogical approaches. Approaches to organizing the educational process aimed at developing communication and prosocial skills are improved.

Keywords: social competence, primary school students, New Ukrainian School, interactive methods, emotional intelligence, communication skills, social-emotional learning, inclusion, partnership pedagogy, competence formation methodology, educational environment, personal development, primary education.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	8
1.1. Зміст і структура поняття «соціальна компетентність»	8
1.2. Особливості формування соціальної компетентності в молодших школярів	14
1.3. Нова українська школа як середовище формування соціальної компетентності молодших школярів	24
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНИЦЬКО - ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ НУШ	32
2.1. Реальний стан сформованості соціальної компетентності молодших школярів в умовах НУШ	32
2.2. Методика формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах НУШ	37
2.3. Аналіз результатів дослідження проблеми з формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах НУШ	44
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51
ДОДАТКИ.....	57
ДОДАТОК А.....	57
ДОДАТОК В.....	59

ВСТУП

Сучасний світ динамічно розвивається, ставлячи перед людиною нові виклики та завдання. Успішна адаптація до мінливих умов життя потребує не лише ґрунтовних знань, а й розвинених соціальних компетентностей, які дозволяють особистості ефективно взаємодіяти з іншими людьми, будувати конструктивні стосунки та досягати поставлених цілей.

Особливої уваги набуває питання формування соціальної компетентності у молодших школярів, адже саме в цей період життя закладаються основи для подальшого розвитку особистості. Нова українська школа, як реформа освітньої системи, створює сприятливі умови для цього процесу, акцентуючи увагу на розвиток ключових компетентностей, зокрема соціальної.

У кожній епісі життя молоді є період, що відзначається не лише пізнанням освітніх знань, але й формуванням ключових соціальних навичок, які є необхідним елементом повноцінного і успішного життя в сучасному суспільстві. Особливо актуальною стає ця проблематика в контексті впровадження Нової української школи, яка ставить перед собою завдання глибокої трансформації освітнього процесу з метою підготовки громадян, здатних ефективно функціонувати в сучасному інформаційному, технологічному та соціально-економічному середовищі.

Соціальна компетентність – це сукупність знань, умінь, навичок і особистих якостей, що дозволяють людині успішно взаємодіяти з іншими людьми, будувати конструктивні стосунки, розуміти та адекватно реагувати на соціальні норми та правила.

Соціальна компетентність, як ключовий аспект розвитку особистості, займає центральне місце в педагогічній практиці. Вона передбачає не лише наявність знань, умінь і навичок, а й здатність виявляти емпатію, розуміти інших, ефективно співпрацювати, вирішувати конфлікти та адаптуватися до різноманітних ситуацій. Для молодших школярів формування соціальної

компетентності має вирішальне значення, оскільки саме на цьому етапі закладаються основи подальшого розвитку особистості.

Процес формування соціальної компетентності молодших школярів значною мірою залежить від умов, у яких він відбувається. У рамках Нової української школи важливо впроваджувати інноваційні підходи, які зосереджені на розвитку кожної дитини. Відхід від традиційних методів на користь створення середовища для саморозвитку учнів сприяє ефективному формуванню соціальних навичок.

Особливий акцент робиться на розвитку комунікативних умінь: висловлювати свої думки, слухати, співпрацювати. Це допомагає підвищити рівень взаєморозуміння і довіри між учасниками навчального процесу. Також формування навичок адаптації, мирного вирішення конфліктів і пошуку компромісів підготує учнів до успішної соціалізації.

Актуальність теми дослідження формування соціальної компетентності молодших школярів у контексті Нової української школи обумовлена кількома ключовими чинниками.

По-перше, швидкі зміни та глобалізація вимагають нових освітніх підходів. Нова українська школа сприяє розвитку не лише знань, а й особистості, акцентуючи на соціальній компетентності — навичках, які допомагають успішно взаємодіяти з оточенням.

По-друге, у сучасному інформаційному суспільстві взаємодія є критично важливою. Соціальна компетентність охоплює вміння спілкуватися, вирішувати конфлікти та співпрацювати, що необхідно для навчання і розвитку. Інтернет-технології та соцмережі створюють нові виклики для молодших школярів, і формування соціальної компетентності забезпечує їх навичками безпечної та відповідальної взаємодії в цифровому середовищі, сприяючи активній участі в суспільному житті та вирішенню соціальних проблем.

Таким чином, дослідження формування соціальної компетентності молодших школярів є актуальним, оскільки воно відповідає сучасним вимогам та викликам суспільства.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні та експериментальної перевірки методики формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах Нової української школи.

Об'єктом дослідження є освітній процес Нової української школи.

Предметом дослідження є методика формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах Нової української школи.

Поставлена мета передбачає вирішення точних **завдань дослідження**:

- 1) проаналізувати зміст і структуру поняття «соціальна компетентність»;
- 2) розкрити особливості формування соціальної компетентності у молодших школярів та НУШ, як середовище формування соціальної компетентності молодших школярів;
- 3) виявити реальний стан сформованості соціальної компетентності молодших школярів в умовах НУШ;
- 4) теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику формування соціальної компетентності.

Відповідно до поставлених цілей і завдань у роботі використовувалися такі методи дослідження: теоретичні методи для вивчення та узагальнення сучасних наукових підходів до розуміння соціальної компетентності та її ролі в розвитку особистості; порівняння традиційних і сучасних підходів до навчання та розвитку соціальних навичок в рамках реформи Нової української школи; емпіричні методи для збору даних про рівень розвитку соціальної компетентності у молодших школярів; педагогічний експеримент для перевірки ефективності методики формування соціальних компетентностей; ситуативні для перевірки результатів дослідження.

Експериментальна база дослідження. Експериментальна робота здійснювалась упродовж першого навчального семестру 2024 року в КЗЗСО «Луцького ліцею №26»; були задіяні 27 другокласників та 1 педагог.

Елементи наукової новизни та теоретична значущість роботи полягає в:

- обґрунтуванні та експериментальної перевірки методики формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах НУШ;

- формуванні в умовах сучасної освітньої систем, що сприяє розвитку педагогічної науки і вдосконаленню процесу навчання в молодших класах.

Практичне значення дослідження визначається можливістю безпосереднього використання результатів дослідження у школах, що сприятиме підвищенню якості освіти та розвитку соціально компетентних особистостей.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження представлені на IV Всеукраїнському круглому столі з міжнародною участю «Педагогічний поступ» 23 жовтня 2024.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, який становить 47 найменувань та 2 додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

1.1. Зміст і структура поняття «соціальна компетентність»

Соціальна компетентність – це здатність індивіда ефективно взаємодіяти з іншими людьми в різних соціальних контекстах. Вона включає комплекс навичок, знань та вмінь, що дозволяють особистості успішно інтегруватися в суспільство та виконувати соціальні ролі.

Формування соціальної компетентності в молодших школярів – це процес розвитку у дітей навичок ефективного спілкування, співпраці, розв'язання конфліктів та адаптації в соціальному середовищі, що включає виховання емоційної грамотності, моральних цінностей та соціальних норм поведінки.

Ми розглядаємо концепцію "компетентності" як цілісну здатність, що включає якісні аспекти особистості та її особистий досвід, набутий у процесі діяльності, отриманий через здобуті знання, навички й уміння, необхідні для виконання конкретних завдань та вирішення життєвих ситуацій у побуті.

Аналізуючи морфологічну будову слів "компетентність" та "компетенція", ми бачимо спільну кореневу частину "compete", що означає "знати, вміти, досягати", вказуючи на те, що обидва терміни охоплюють дії, пов'язані із знаннями в будь-якій сфері особистості. Це свідчить про міждисциплінарний та інтегративний характер цих понять.

Сутність концепції "компетентності" визначають як новоутворення учня, його внутрішній потенціал, який передбачає системний прояв знань, умінь, здібностей та ставлень, а також взаємодію та особистісні якості, які спільно забезпечують досягнення поставлених цілей у різних сферах діяльності.

Формування соціальної компетентності - це процес розвитку у людини навичок і здібностей, які дозволяють ефективно взаємодіяти з іншими людьми та функціонувати у соціальному середовищі.

Соціальна компетентність входить у склад життєвої компетентності людини. Зокрема, О. Павлик розглядає соціальну компетентність як "здатність взаємодіяти з іншими людьми" та включає її до складових життєвої компетентності. О. Шварцман розглядає соціальну компетентність як частину комунікативної компетентності поряд з мовленнєвою. Проте такий підхід може викликати сумніви, оскільки поняття "соціальна компетентність" більше відноситься до "компетентності у суспільному житті", ніж до "компетентності у спілкуванні".

Концепція "соціальної компетентності" трактується вченими по-різному, враховуючи різноманітні аспекти її сутності, напрямки та структуру. М. Гончарова-Горянська підкреслює системний характер соціальної компетентності і описує її як цілісну характеристику особистості, що включає в себе соціальні мотиви, знання, уміння та навички взаємодії, що впливають на ефективність її дій [16 с.14].

О. Проценко зауважує, що крім знань, умінь та навичок соціальної взаємодії, важливим компонентом соціальної компетентності є здатність моделювати, коригувати та оцінювати свої вчинки та дії відповідно до соціальних норм. Узагальнюючи погляди дослідників, можемо визначити, що "соціальна компетентність" - це інтегративна здатність особистості, яка формується в процесі навчання та соціалізації. Це система, що включає в себе цінності, мотиви, досвід, здібності, знання та навички особистості, їхню цілісність залежить від ефективної взаємодії з іншими людьми, самостійність у здатності до пошуку конструктивних рішень проблемних ситуацій, які виникають у повсякденному житті, а також можливості швидко адаптуватися до нових умов і самореалізації.

У рамках нашого дослідження було проаналізовано концепцію "соціальної компетентності молодшого школяра" з точки зору різних науковців. О. Крузе - Брукс описує цю компетентність як інтегративну характеристику особистості, яка виявляється у ціннісному ставленні до продуктивної взаємодії з різними групами та окремими особами у процесі

активного творчого освоєння дитиною морально-етичних норм спілкування та регулювання на основі рефлексії міжособистісних та внутрішньо особистісних соціальних позицій. Н. Білик визначає соціальну компетентність молодших школярів як складову структури їх ключових компетентностей, що відображає різні комбінації цінностей, знань, умінь, здатностей та особистісних якостей. Ці компоненти забезпечують активність дитини у суб'єктному процесі взаємодії з соціокультурною дійсністю та формуванні інтеріоризованого соціального досвіду [10 с. 53].

Г. Коберник пояснює поняття соціальної компетентності молодших школярів, як комплексну оцінку особистості дитини, яка відображає її знання, вміння і навички, здобуті в процесі вивчення навчальних предметів і необхідні для формування свого способу поведінки, здатність адекватно сприймати оточуючу реальність, встановлювати відносини та взаємодію з оточуючими людьми враховуючи соціальний контекст.

Т. Тадаєва у своїх дослідженнях визначає, що соціальна компетентність молодших школярів є інтегративною ознакою особистості, яка включає в себе здатність молодшого школяра засвоювати та відтворювати соціальні знання, навички, ціннісні орієнтації (для учнів 1-4 класів), початкові навички рефлексії (для учнів 3-4 класів) щодо соціальної ролі школяра, вчителя, батьків, однолітків, країни, а також відношення до ігрової, навчальної діяльності та використання інформації та сучасних гаджетів.

Отже, після аналізу досліджень учених ми визначаємо соціальну компетентність молодших школярів як один з ключових компонентів, який включає в себе різноманітне поєднання цінностей, знань, умінь, здібностей та особистісних якостей учнів. Ці елементи забезпечують активність дитини під час взаємодії з соціокультурною дійсністю та сприяють формуванню її соціального досвіду.

Розвиток суспільства істотно впливає на соціальну компетентність особистості, оскільки структура та зміст цієї компетентності дозволяють розкрити механізми адаптації та ефективної взаємодії в умовах постійно

змінного інформаційного суспільства. Водночас, не визначені функції та структура соціальної компетентності не дають можливості розкрити механізми ефективної взаємодії особистості в умовах сучасного соціокультурного середовища. [13 с. 76].

У сучасному інформаційному просторі особливо важливими є питання соціалізації кожного громадянина, що розпочинається з дитинства. Соціальне оточення є необхідною умовою для формування особистості, включаючи його різні складові - економічні, політичні, соціальні та духовні, які впливають на формування відповідних цінностей та поведінки.

Курс підвищення кваліфікації педагогічних працівників з формування соціальної компетентності, особливо у молодших школярів, базується на розумінні таких понять, як "соціалізація", "компетентність", "соціальна компетентність", а також пов'язаних з ними термінів, зокрема "соціальне оточення" та "соціальне виховання".

Під "соціальним оточенням" розуміється, по-перше, складна система взаємозв'язків та відносин у суспільстві, де живе та розвивається особистість, та, по-друге, сукупність соціальних умов, що впливають на поведінку та свідомість людини.

Після детального аналізу терміну "соціалізація", ми зосередимося лише на його аспекті, який має важливе значення для роботи з молодшими школярами. Важливо зауважити, що термін "соціалізація" широко використовується у науковій літературі різних галузей, таких як психологія, педагогіка, соціальна педагогіка, філософія та соціологія [12 с.26].

Проблеми розвитку особистості вивчаються та описуються у наукових джерелах з використанням різних аспектів адаптації людини до оточуючого середовища, таких як виховання, самовиховання, формування, адаптація та інші. Термін "соціалізація" виник у ХХ столітті, коли науковці досліджували процес "соціалізації-інтеграції", що базується на творчому пошуку власної ідентичності.

Т. Поніманська підкреслює важливість розвитку соціальної компетентності у малюків, розглядаючи її як вміння спілкуватися з іншими людьми, вміння вести себе в соціумі, готовність приймати соціальну інформацію та бажання робити добрі справи.

На думку Н. Гавриш, соціальна компетентність є цілісною якістю особистості, що включає різноманітні емоційні, мотиваційні та характерні особливості, що проявляються у соціальній активності та гуманістичній спрямованості.

М. Гончарова-Горянська розглядає соціальну компетентність як сукупність знань, вмінь і цінностей, які визначають соціальну та адекватну поведінку особистості в соціальному середовищі. Під адекватною поведінкою розуміються такі дії, які у визначених соціальних ситуаціях призводять до тривалого сприятливого співвідношення між позитивними та негативними наслідками, до гармонізації ставлення особистості до себе, до інших людей, до соціальної реальності та до гармонізації соціального життя взагалі.

Соціальна компетентність, за Н. Бібік означає здатність успішно взаємодіяти у соціумі, враховуючи інтереси та потреби різних груп, дотримуючись соціальних норм і правил, співпрацюючи з різними партнерами. Також вона включає у себе здатність адекватно виявляти, ідентифікувати, фіксувати та аналізувати широке коло питань, що виникають на перетині всієї системи соціальних відносин між суспільством та людиною [2, с.70].

Ідеї І. Ніколаєску, що висловлюються через концепцію соціальної компетентності, заслуговують на увагу. Він розглядає соціальну компетентність як процес і результат засвоєння та активного відтворення соціально-культурного досвіду особистістю. Цей досвід включає комплекс знань, умінь, цінностей, норм та традицій, що формується через діяльність, спілкування та відносини. Він також розглядає соціальну компетентність як інтегративний результат, який передбачає зміщення акцентів з накопичення досвіду на формування здатності застосовувати цей досвід у вирішенні

життєвих проблем. Це включає в себе вміння приймати відповідальність, ініціативу, активність у командній роботі, попередження та вирішення конфліктів, толерантність у складних ситуаціях і емпатію [29 с. 111].

Аналіз літературних джерел показав, що існує розбіжність у визначенні та тлумаченні соціальної компетентності. Різні науковці мають різні погляди на цю категорію:

- Деякі вважають соціальну компетентність сукупністю здібностей, соціальних знань і вмінь (наприклад: І. Зимня, Н. Калініна, С. Рачова, І. Чорноусов та інші).

- Інші розглядають її як систему уявлень про соціальну поведінку та діяльність особистості для успішної взаємодії в суспільстві (наприклад: М. Аргал, К. Данзігер, М. Гольдфілд).

- Третя група науковців вбачає соціальну компетентність як ознаку поведінки особистості, що проявляється у складних життєвих ситуаціях (наприклад: Ф. Василюк, В. Васильков).

У формуванні соціальної компетентності особливо важливий період молодшої школи. Це час, коли дитина здобуває нові соціальні ролі і стає здатною до самостійної керованої діяльності, рефлексії, вирішення життєвих проблем, налагодження соціальних контактів та розробки нових соціальних стратегій життєдіяльності.

Психологи описують період молодшого шкільного віку як час, коли формується соціальне "Я" дитини. Під час цього періоду вона починає розвивати внутрішню позицію, що спонукає її до бажання займати нове місце в житті та здійснювати суспільно значущі дії. Вступ до школи, як нова соціальна позиція, вимагає від дитини взаємодії з різними людьми, такими як дорослі, інші діти та вчителі, де вона повинна відстоювати свої думки та право на автономність. Це вимагає від неї розвитку нових моральних якостей, організованості, відповідальності та контрольних навичок. Одним із важливих завдань для дитини є набуття навичок соціальної взаємодії з ровесниками та здатність створювати дружні зв'язки.

Розвиток спілкування з однолітками відзначає новий етап емоційного розвитку, коли починає розквітати емоційна децентрація, а також активно розвиваються соціальні емоції. Важливим аспектом для молодших школярів є поява просоціальної поведінки, яка мотивується моральними міркуваннями, почуттям обов'язку та альтруїстичними настановами. У соціальних відносинах спостерігається зміна інтересів: якщо на початковому етапі вчителя вважають значущою особою, то з часом зростає значення взаємодії з однолітками, при цьому спілкування має переважно гомосоціальний характер.

Для успішної соціалізації молодших школярів потрібні умови, що забезпечують їм можливість критично переосмислювати та відбирати соціальні норми, що запропоновані суспільством. Ключовим є набуття учнем соціального досвіду, який впливає на його дії, вчинки, формування бажань та інтересів, спрямовуючи або стримуючи його активність, і тим самим впливає на його свідомість [32 с.176].

Як підкреслює В. Киричок, молодший шкільний вік сприяє розвитку у дитини вміння цінувати особистість людини, що, у свою чергу, відкриває можливості формувати гуманне ставлення до інших людей.

1.2. Особливості формування соціальної компетентності в молодших школярів

Молодший шкільний вік є важливим часом для формування соціальної компетентності. У цьому періоді у дітей відбуваються зміни в мотивації, когнітивних здібностях, емоціях та поведінці, а також у їхніх способах взаємодії з оточенням і розвитку різних аспектів особистості. Навчання стає основною сферою діяльності, де діти здобувають нові знання, навички і розуміння про навколишній світ. У цьому віці ще не сформована чітка ієрархія мотивів і поведінкових стратегій, тому це найкращий час для впливу на розвиток соціальної компетентності.

Сучасна освітня система спрямована на розвиток особистості учня, здатної інтегруватися в суспільство шляхом усвідомлення шкільної культури, соціальних норм і цінностей, формування світогляду та самовизначення.

Основним результатом такого освітнього процесу має бути виховання компетентного випускника [10 с. 64].

Особливості формування соціальної компетентності в молодших школярів включають:

1. Вікові особливості розвитку:

- Емоційна незрілість: діти навчаються розпізнавати, називати та контролювати свої емоції;

- Потреба в схваленні: орієнтація на оцінки та реакції дорослих, особливо вчителів та батьків;

2. Психологічні особливості:

- Формування самооцінки: розвиток почуття власної значущості та впевненості у собі;

- Емпатія: початковий розвиток вміння розуміти і враховувати почуття інших людей;

3. Педагогічні особливості:

- Роль гри: гра як основний метод навчання та розвитку соціальних навичок;

- Інтерактивне навчання: використання групових завдань, дискусій та рольових ігор для стимулювання соціальної взаємодії;

4. Соціальні особливості:

- Вплив сім'ї: сім'я як первинний соціальний інститут, який впливає на формування соціальних навичок;

- Залежність від соціального оточення: вплив однолітків, вчителів та інших значущих дорослих;

5. Контекстуальні особливості:

- Систематичність та послідовність: необхідність постійного та систематичного підкріплення позитивної соціальної поведінки;

- Індивідуальний підхід: врахування індивідуальних особливостей кожної дитини у процесі формування соціальних навичок.

"Соціальна компетентність" може бути описана як інтегральна якість особистості, яка проявляється у загальній здатності та готовності до діяльності, ґрунтуючись на знаннях і досвіді, набутих у процесі навчання та соціалізації, і спрямованій на самостійну та успішну участь у діяльності.

О. Флярковська визначає компетентність як вміння та знання, що включають особистісне ставлення до них та до предмета діяльності [47, с. 81]. Компетентність є комплексною характеристикою особистості, яка відображає результати опанування знань, умінь, навичок і стосунків, виявляючи готовність та здатність приймати відповідальні рішення в автономних соціально-орієнтованих ситуаціях.

О. Проценко розглядає компетентність як оціночну категорію, що характеризує людину як суб'єкта спеціалізованої діяльності в суспільному розвитку праці, враховуючи рівень її розвитку та здатність кваліфіковано ухвалювати адекватні та відповідальні рішення у проблемних ситуаціях, планувати та здійснювати дії, спрямовані на раціональне та успішне досягнення поставлених цілей.

О. Марущак у своїй роботі говорить про соціальну компетентність як інтегративне формування особистості, що складається з знань, навичок, умінь та здібностей, що розвиваються під час соціалізації і дозволяють людині швидко й адекватно адаптуватися в суспільстві й ефективно взаємодіяти з соціальним середовищем. В. Коваленко визначає соціальну компетентність як здатність особистості обирати правильні соціальні орієнтири і організовувати свою діяльність відповідно до них. М. Докторович характеризує соціальну компетентність як формування особистості переконань, поглядів, ставлень, мотивів і установок на певну поведінку. М. Гончарова-Горянська розглядає соціальну компетентність як психологічний аспект зміцнення психічного здоров'я особистості, який проявляється на різних вікових етапах. Соціальна компетентність визначається рівнем знань і вмінь, якостями особистості, які допомагають особистості адаптуватися в суспільстві та сприяють самореалізації.

За О. Варецькою, соціальна компетентність об'єднує ціннісне розуміння соціальної дійсності, конкретні соціальні знання як настанови до самовизначення, а також уміння особи використовувати соціальні технології у головних сферах своєї діяльності [27 с. 118].

Проблема формування соціальної компетентності особистості в українській педагогіці виявляється в останні часи, але вона тісно пов'язана з теорією соціального виховання та проблемою соціалізації, які деяким чином були вже вирішені. Багато вчених, як от Т. Кампанелла, Ш. Фур'є, Р. Оуен, Ж.-Ж. Руссо, С. Френе, М. Монессорі, звертали увагу на соціальний аспект виховання людини. В роботах вітчизняних та зарубіжних дослідників, таких як Д. Бех, Б. Вульфов, М. Галагузова, О. Демченко, З. Зайцева, І. Зверєва, В. Іванов, А. Капська, І. Кон, Н. Лавриненко, Т. Лактіонова, І. Ліпський, А. Мудрик, О. Пилипенко, В. Полянський, О. Макаренко, Г. Філонов, Р. Баркер, Д. Брідж, М. Пейн, С. Хакетт, Д. Харрісон та інші, намальовано обриси процесу соціалізації як системи, сформульовано основи теорії цього явища та досліджено соціально-педагогічну природу соціалізаційної системи [40 с. 19].

Коло досліджень, присвячених проблемі соціальної компетентності, значно вужче. Формування соціальної компетентності породжує безліч значних та важливих питань. В області колишнього радянського простору це питання досліджують такі вчені, як В. Масленнікова, Л. Шабатура, С. Бахтєєва, О. Гиндина, Д. Єгоров, В. Цветков, В. Радул, О. Михайлов, М. Гончарова - Горянська, О. Прямікова, Л. Свірська, Г. Сивкова, В. Ромек, Т. Кондратова, Н. Сажина, М. Докторович. Соціальна компетентність вважається набутою здатністю особистості орієнтуватися у постійно змінних соціальних умовах та ефективно взаємодіяти з навколишнім середовищем. З урахуванням різноманітних підходів до структури соціальної компетентності виділимо ті складові, які, на нашу думку, сприяють соціалізації учнів. Ці складові включають когнітивно-ціннісний, мотиваційний, інтерактивно-комунікативний, поведінково-діяльнісний та особистісний аспекти.

Вчені, які досліджують соціалізацію особистості через соціально-рольовий підхід, визначають, що для молодого покоління вміння виконувати соціальні ролі є важливою проблемою у сфері соціальної та педагогічної діяльності. Соціальна роль розглядається як комплекс нормативно визначених соціальних характеристик, очікувань і обов'язків, які пов'язані з конкретною соціальною позицією. Соціалізація є ключовим процесом у формуванні рольової поведінки, що дозволяє індивіду дійсно відчутти себе частиною суспільства.

NCSS (National Council for the Social Studies), американська Національна рада соціальних досліджень, випустила проектний документ "Стандарти Навчальної Програми для Суспільствознавчих Дисциплін", в якому визначено компетентності для предметів соціального циклу. Серед них виділяються розвиток критичного мислення та навичок розв'язування проблем, контекстуальні навички, комунікативні вміння, володіння інформаційною та медійною грамотністю, творчість та інноваційність, а також співпраця.

Первісне розуміння терміна "компетентність" відносилось до професійної діяльності, де вона розглядалася як вміння володіти своєю справою на високому рівні, як вершина розвитку фахового майстерності. Пізніше концепція компетентності була розширена на різні сфери людського життя. На сьогоднішній день компетентність вже не обмежується вузькими рамками професіоналізму і стала робочою дефініцією не лише для менеджменту, а також для психології, соціальної та класичної педагогіки, соціальної роботи, соціології та філософії. Усе це свідчить про інтегративний, міждисциплінарний і всепохопний характер цього явища [35 с. 112].

Отже, компетентність - це важлива і багатогранна категорія, яка може відноситися як до окремої особистості, так і до цілої соціальної групи. Вона вказує не лише на знання, вміння та досвід, а й на самостійність, рівень освіти, життєві та професійні цінності, здатність ефективно розв'язувати нові, нестандартні завдання та інше. Компетентність проявляється лише в дії, будь

то фізична, суспільна, професійна, інтелектуальна, освітня та інша, що свідчить про розширення обсягу цього поняття.

Проте більшість авторів згодні, що компетентність включає в себе комплекс знань, умінь, навичок; постійне оновлення знань, самовдосконалення як особистості і професіонала; глибоке розуміння певних проблем, завдань, цінностей; відповідність певним стандартам, нормам; здатність застосовувати отримані теоретичні знання у повсякденній практиці; креативний підхід до розв'язання як особистих, життєвих, так і професійних проблем.

Спочатку формування соціальної компетентності досліджували В. Слот, Х. Спанярд і Т. Шульга. В українському науковому просторі це поняття вперше з'явилося у працях таких авторів, як А. Ватошкін, С. Гончаров і А. Куклін, які розглядали його як складову гуманітарної освіти. Відсутність єдиної трактування та повного розуміння цього явища з позицій різних наук спонукає до подальшого, більш глибокого вивчення [34 с. 47].

Термін "соціальний" має своє коріння у лат. *socialis*, що означає товариський, суспільний, вказує на належність до суспільства та взаємозв'язки людей у соціумі. Оскільки поняття "соціальна компетентність" є складовою і походить від термінів "соціальний" та "компетентність", ми можемо інтерпретувати його таким чином: а) володіння соціальними навичками і повноваженнями, б) наявність соціального авторитету, ваги тощо, в) знання та уміння, необхідні для успішного функціонування та взаємодії у соціумі. Очевидно, змішання двох вихідних термінів призводить до неоднозначності та різноманітності тлумачень цієї категорії. Це підтверджують різноманітні контексти, у яких вживається поняття "соціальна компетентність", оскільки воно описується як: сукупність особистісних рис, знань, умінь та навичок, необхідних для успішного виконання соціальних ролей; здатність адекватно реагувати на ситуації; вміння взяти на себе відповідальність; здатність до співпраці; розуміння та використання соціальних норм для успішного вирішення практичних завдань.

Згідно з В. Слотом та Х. Спанйардом, соціальна компетентність - це стан рівноваги між вимогами суспільства та довкілля, в якому особистість функціонує, та її можливостями, основним набором навичок та умінь для успішного виконання повсякденних обов'язків. Крім того, соціальна компетентність є універсальною здатністю розуміти суспільну реальність та ефективно користуватися соціальними знаннями, уміннями та нормами для успішного розв'язання практичних завдань, таких як власний вибір, адаптація до ситуацій, взаємодія зі суспільством та формування життєвого шляху, що відповідає індивідуальним і колективним цінностям [40 с. 22].

Аналіз структури соціальної компетентності показує, що дослідники згодні щодо того, що ключовими аспектами визначення компонентів є ціннісно-мотиваційний, когнітивний та поведінковий аспекти. Всі аналізовані структури соціальної компетентності містять компоненти, які:

- відображають особистісні якості, мотивацію та ціннісні установки стосовно взаємодії з соціокультурною реальністю;
- узагальнюють знання особистості про соціальну дійсність, про себе самого, соціальні норми, особливості взаємодії в групі та способи вирішення конфліктів тощо;
- розкривають систему вмінь, навичок та здібностей особистості адаптуватись до соціокультурної дійсності, легко спілкуватись з іншими людьми в соціумі, виконувати різні соціальні ролі та набувати соціального досвіду під час соціальної практики тощо.

Також вчені відзначають рефлексивний аспект, підкреслюючи, що формування соціального досвіду вимагає від особистості постійної саморефлексії, яка сприяє адекватному розумінню самої себе та своїх дій. Соціальна рефлексія у молодших школярів є одним із способів осмислення соціального досвіду. Вона ґрунтується на процесі накопичення, збагачення, осмислення, прийняття знань про соціальні явища, соціальні уміння та навички, досвіду творчої діяльності, досвіду емоційних відносин, розглянутого через призму самовідношення та самооцінки. Соціальна

рефлексія молодших школярів включає такі аспекти: самомотивацію, самоорганізацію, самоаналіз та самооцінку. Деякі дослідники додають до структури соціальної компетентності ще й комунікативний аспект, який відображає продуктивну комунікативну взаємодію між людьми [40 с. 19-23].

У більшості випадків соціальна компетентність розглядається Л. Виготським, як необхідна частина соціалізаційного процесу. Вона є важливим показником успішності цього процесу і, до певної міри, є результатом розвитку особистості на різних етапах життя. Це активний процес, який триває протягом всього життя.

Формування соціальної компетентності пройшов кілька етапів, як вважає О. Варецька. Перший етап - це соціальна адаптація, де людина адаптується до змінних соціокультурних умов. Це може бути активне пристосування, коли вона активно спілкується з соціальним середовищем, або пасивне, коли вона не намагається впливати на навколишнє. Другий етап - це соціальна ідентифікація, коли людина відчуває свою приналежність до різних груп і встановлює свій соціальний статус. Третій етап - індивідуалізація, де формуються унікальні риси особистості. Четвертий етап - персоніфікація, який передбачає високий рівень самовизначення та самостійності в соціальній дійсності [25 с. 30].

Соціальна компетентність включає в себе різноманітні навички та якості:

1. Здатність до встановлення партнерських стосунків, кооперації та відповідна конформність до соціальних норм.
2. Здатність висловлювати власну думку, протистояти негативним впливам та толерантність.
3. Оптимізм та песимізм, які допомагають розширити віру в успіх та надолужити прогалини у знаннях і вміннях.
4. Збереження власного пропріуму та увага до потреб інших людей, збереження їхньої гідності.

Формування соціальної компетентності має ситуативний та вибірковий характер, що дозволяє виділити її основні риси - диференційність і гнучкість.

Перший аспект передбачає, що із віком людини змінюються вимоги до рівня компетентності. Таким чином, те, що є ознакою соціальної компетентності в дитинстві, може вже не відповідати вимогам у підлітковому та дорослому віці.

Другий аспект означає, що людина в процесі свого життя вчиться адаптувати свою поведінку до різних ситуацій. Тому те, що є проявом компетентності в одному контексті, може не бути таким у іншому.

У вивченні соціальної компетентності, як інші дослідники, виділяємо різні складові. Перша з них - когнітивна - передбачає розуміння особистістю соціальних знань, уявлень та системи цінностей, а також адекватне розуміння соціальної дійсності. Друга складова характеризується емоційним ставленням до оточуючого соціуму з мотивів діяльності, що сприяє розвитку соціально-особистісних цілей та смислів діяльності, спілкування та вчинків. Третя складова пов'язана з ефективною комунікацією з навколишнім середовищем та використанням різних соціальних ролей і функцій. Нарешті, четверта складова стверджує цілісне ціннісне ставлення особистості до власного оточення, природного середовища та до самої себе через різноманітні форми поведінки, діяльності та спілкування [30 с. 15].

Вищезазначена структура соціальної компетентності визначила основні функції, включаючи інформативну, етичну, життєво-футурологічну, рефлексивну та комунікативну. Інформативна функція передбачає розуміння способів дії та гуманного ставлення до соціальних об'єктів і середовища. Етична функція зосереджена на суб'єктивних цінностях, які визначають соціально прийнятні форми поведінки. Життєво-футурологічна функція полягає у здатності передбачати наслідки своєї поведінки та проектувати дії у майбутнє. Рефлексивна функція включає самоаналіз та самооцінку дій. Комунікативна функція означає вміння ефективно спілкуватися з оточуючими людьми та іншими "квазі-суб'єктивними істотами", такими як собаки, коти та

інші. Діяльнісна функція передбачає вмiле використання культурного досвiду в щоденному життi як опосередковано, так i безпосередньо.

Оскiльки соцiальна компетентнiсть є здатнiстю особистостi, яку вона набуває, є пiдстави вказати на фактори, якi сприяють її формуванню. По-перше, це активна участь особистостi у соцiальнiй дiяльностi, що включає її залучення до рiзних аспектiв повсякденної практики, таких як здобуття нових знань, отримання навичок та досвiду. Це сприяє швидшiй iнтеграцiї особи у суспiльство i створює сприятливі умови для розвитку соцiальної компетентностi.

Далi, важливим є соцiальний вибiр дiй, який характеризується вiльним вибором особистiстю дiяльностi вiдповiдно до її iнтересiв та здiбностей. Цей вибiр напряду пов'язаний з внутрiшньою мотивацiєю, яка є ключовою силою розвитку соцiальної компетентностi.

Нарештi, важливо пiдкреслити значення суб'єкт-суб'єктної взаємодiї соцiальних партнерiв, що забезпечує паритетнiсть вiдносин з урахуванням гiдностi кожної сторони. Усi цi фактори взаємодоповнюються та спонукають до еталонних проявiв соцiальної поведiнки, яка є необхідною складовою соцiальної компетентностi.

Незважаючи на теоретичну i методичну розробку, проблема формування соцiальної компетентностi у молодших школярiв залишається мало вивченою.

Розглядаючи проблему соцiальної компетентностi з наукового погляду, дослiдники Т. Смагiна, Л. Шабатура i М. Докторович вважають, що це складний аспект iндивiдуальностi, який забезпечує здатнiсть особистостi до самореалiзацiї протягом життя. Для успiшного функцiонування в суспiльствi особi необхідно мати розумiння рiзноманiтних аспектiв комунiкацiї, шляхiв її здiйснення, а також володiти вiдповiдними соцiальними мотивами та стратегiями поведiнки [5 с.10-14].

Т. Смагiна зазначає, що наразi не iснує чiткого визначення поняття "соцiальна компетентнiсть", хоча складовi цiєї компетентностi в цiлому вiдомi, але не конкретизованi.

I. Родигіна визначає соціальну компетентність як уміння знаходити баланс між самореалізацією та соціальною адаптацією. Н. Борбич тлумачить соціальну компетентність особистості як здатність до перетворення соціального досвіду відповідно до системи актуальних соціальних відносин, що створює можливості для самореалізації в даній системі. Дослідниця також припускає, що ця компетентність включає ефективну взаємодію з суспільством та гнучке орієнтування в ньому в умовах змін.

У новій редакції Державного стандарту початкової загальної освіти чітко визначено ключові компетентності молодших школярів, зокрема, високе значення приділяється соціальній компетентності. Пояснювальна записка до навчального курсу "Я досліджую світ" підкреслює, що соціальна компетентність є міждисциплінарною та інтегрується через усі освітні галузі, спрямовуючись на соціалізацію особистості, навички співжиття і співпраці в суспільстві, дотримання соціальних норм і правил. Ця компетентність реалізується через комплекс компетенцій, які відрізняються залежно від конкретної галузі, предмета та вікових можливостей учнів. Таким чином, виникає потреба в розмежуванні термінів "компетентність" і "компетенція" [9 с.1].

1.3. Нова українська школа як середовище формування соціальної компетентності молодших школярів

"Нова українська школа" - це концепція та стратегія реформування системи освіти в Україні, спрямована на модернізацію навчального процесу з метою забезпечення якісної освіти для всіх учнів. Ця ініціатива виникла як реакція на потребу вдосконалення освітньої системи в контексті сучасних викликів та потреб суспільства. Основні принципи "Нової української школи" включають розвиток критичного мислення, активну участь учнів у навчальному процесі, використання сучасних технологій та інноваційних педагогічних методик. Одним з ключових аспектів є перехід від пасивного засвоєння інформації до активного конструювання знань шляхом самостійного дослідження та розв'язання реальних завдань [28 с. 12].

У "Новій українській школі" велика увага приділяється розвитку загальнокультурної та соціальної компетентності учнів. Це означає не лише засвоєння предметних знань, а й формування навичок спілкування, роботи в команді, критичного аналізу інформації, розвитку емоційного і соціального інтелекту.

Ключовим елементом впровадження концепції "Нової української школи" є вдосконалення навчальних програм та навчальних планів, а також підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Зокрема, акцент робиться на впровадженні інтерактивних методик навчання, використанні сучасних навчальних матеріалів, розвитку оцінювання з орієнтацією на розвиток кожного учня.

Важливою складовою "Нової української школи" є партнерство між школою, батьками та громадськістю. Це сприяє залученню різноманітних ресурсів для забезпечення якісної освіти, а також залученню суспільства до активної підтримки освітніх ініціатив.

Завдяки "Новій українській школі" планується підвищення рівня освіти, підготовка компетентних громадян, здатних ефективно функціонувати в сучасному суспільстві. Ця ініціатива має стратегічне значення для подальшого розвитку країни, оскільки освічене населення є ключовим ресурсом для будь-якої країни в умовах глобалізації та швидких змін у технологічній та економічній сферах.

Один з результатів навчання, як визначено в Державному стандарті початкової освіти 2018 року, полягає в тому, щоб учні засвоювали різні види соціального досвіду, систему цінностей суспільства, морально-правові норми та традиції відповідно до їх вікових особливостей.

Концепція Нової української школи 2018 року розглядає соціальну компетентність як здатність до співпраці для досягнення певного результату, здатність до компромісів та вирішення конфліктів. Вона виділяє ключові аспекти соціальної компетентності, такі як ініціативність, вирішення проблем, прийняття рішень та співпраця в команді, які повинні бути розвинені у дитини.

У молодшому шкільному віці діти перебувають у періоді активного формування своєї особистості та соціальних навичок. Відомо, що у цьому віці формуються базові цінності, установки та уміння, які визначатимуть подальший розвиток особистості. Тож, середовище навчання має величезне значення у вихованні соціально компетентних особистостей.

Однією з ключових особливостей Нової української школи є активне застосування інтерактивних та ігрових методів навчання. Це дозволяє створити сприятливу атмосферу для розвитку співпраці, комунікації та взаємодії між учнями. Учні навчаються співпрацювати, вирішувати конфлікти, взаємодіяти з різними людьми, розвиваючи при цьому свої соціальні навички [36 с. 65].

Важливим аспектом є впровадження проектної діяльності в навчальний процес. Під час роботи над проектами, діти навчаються працювати в команді, вирішувати проблеми та ділитися відповідальністю. Це сприяє розвитку лідерських якостей, емпатії та уміння працювати у колективі.

Крім того, Нова українська школа акцентує увагу на розвитку критичного мислення учнів. Діти вчаться аналізувати інформацію, робити висновки, виражати свою думку та аргументувати її. Це не лише розвиває їхні інтелектуальні здібності, але й сприяє формуванню власної позиції в суспільстві.

Також важливою складовою є робота з формування етичних цінностей учнів. У школі проводяться спеціальні уроки моралі, де діти вивчають правила поведінки, взаємоповаги та толерантності. Вони вчаться розуміти свої права та обов'язки, а також поважати права інших людей.

Одним із ключових аспектів формування соціальної компетентності є також розвиток комунікативних навичок. Учні вивчають, як ефективно спілкуватися, вирішувати конфлікти та встановлювати контакти з оточуючими. Важливою частиною цього процесу є взаємодія з вчителями та спілкування з однолітками у форматі діалогу та обговорення.

Одним з ключових аспектів соціальної компетентності є вміння спілкуватися та встановлювати зв'язки з оточуючими. Дослідження показало, що деякі діти можуть виявляти труднощі у встановленні контактів з однолітками та дорослими. Це може бути пов'язано з недостатньою впевненістю у собі, страхом перед відмовою або низьким рівнем емоційного інтелекту. Для цих дітей важливо створити сприятливу атмосферу в школі, де вони можуть вільно спілкуватися та відчувати підтримку своїх однолітків та вчителів [37 с. 144].

Крім того, іншим аспектом соціальної компетентності є вміння розв'язувати конфлікти та працювати в команді. Дослідження показало, що деякі діти можуть мати труднощі у вирішенні конфліктів мирними засобами та співпраці з іншими для досягнення спільних цілей. Для цих дітей важливо навчати стратегіям медіації, вмінню слухати та розуміти точки зору інших людей, а також сприяти розвитку навичок співпраці через групові проекти та інтерактивні вправи.

Уроки потребують використання різноманітних методів та технологій навчання, таких як пояснення, наратив, формулювання гіпотез, визначення проблеми та пошук шляхів її вирішення, організований діалог, інтелектуальний аналіз, моделювання ситуацій, евристичні дискусії, робота з неадаптованим матеріалом, узагальнення, складання резюме, написання рецензій та есе. Самостійна робота учнів має бути спрямована на використання джерел соціальної інформації з використанням сучасних засобів комунікації, критичне осмислення отриманої інформації, розв'язання пізнавальних та практичних завдань, аналіз сучасних суспільних явищ і подій, освоєння типових соціальних ролей, формулювання аргументованих тверджень, написання творчих робіт, участь у соціальних проектах тощо.

Нова українська школа (НУШ), як оновлена система освіти, створює сприятливі умови для формування соціальної компетентності молодших школярів. Це досягається завдяки ряду факторів:

- Педагогіка партнерства: Вчитель НУШ не є авторитарним транслятором знань, а виступає партнером для своїх учнів, що ґрунтується на повазі та взаєморозумінні. Це сприяє розвитку у дітей почуття власної гідності, впевненості в собі, а також здатності до конструктивної співпраці.

- Орієнтація на особистість: НУШ зосереджується на розвитку особистості кожної дитини з урахуванням її індивідуальних потреб та здібностей. Це дає можливість учням краще пізнати себе, свої сильні та слабкі сторони, а також навчитися цінувати себе та інших [32 с. 165].

- Інклюзивність: НУШ прагне до створення інклюзивного середовища, де всі діти, незалежно від їхніх особливостей, мають рівні можливості для навчання та розвитку. Це сприяє формуванню у школярів толерантності, поваги до різноманітності та здатності до емпатії.

- Компетентний підхід: НУШ фокусується на формуванні ключових компетентностей, необхідних для успішного життя в суспільстві. Серед них важливе місце займає соціальна компетентність, яка включає в себе такі компоненти:

- Спілкування: Уміння спілкуватися з іншими людьми, висловлювати свої думки та почуття, слухати та розуміти інших.

- Співпраця: Уміння працювати в команді, йти на компроміси, досягати спільних цілей.

- Вирішення конфліктів: Уміння конструктивно вирішувати конфлікти, що виникають у процесі спілкування.

- Самоусвідомлення: Розуміння себе, своїх сильних та слабких сторін, емоцій та потреб.

- Відповідальність: Уміння відповідати за свої вчинки, приймати рішення та нести відповідальність за їх наслідки.

Формування соціальної компетентності молодших школярів у Новій українській школі (НУШ) є одним із ключових аспектів їхнього розвитку. Це завдання передбачає використання різноманітних методів та прийомів,

спрямованих на виховання в учнів навичок ефективної співпраці, комунікації та взаємодії з оточуючими, з них:

Групова робота: Робота в групах дозволяє молодшим школярам вчитися співпрацювати, слухати інших, виражати свої думки та дотримуватися правил. Під час групової діяльності вони навчаються вирішувати конфлікти, приймати компроміси та досягати спільних цілей.

Метод проектів: Завдання, які передбачають створення проектів або презентацій на певну тему, сприяють розвитку навичок співпраці, публічних виступів та спілкування з аудиторією.

Рольові ігри: Вони дозволяють молодшим школярам відчувати себе в різних ролях та ситуаціях, навчають їх розуміти почуття та потреби інших людей, розвивають емпатію та толерантність.

Ділові ігри та тренінги з комунікації: Ці методи допомагають молодшим школярам вивчити навички активного слухання, вираження власних думок чітко та послідовно, вирішення конфліктів та співпрацю в колективі.

Метод "мозкового штурму": Заохочення дітей генерувати ідеї та виходити за межі звичайних шаблонів сприяє розвитку їхньої креативності та здатності до спільної праці [28 с.160].

Менторство та партнерство: Створення парних або групових взаємодопомоги, де старші учні допомагають молодшим у вирішенні проблем та досягненні цілей, сприяє формуванню взаєморозуміння та підтримки.

Тренінги з розвитку емоційного інтелекту: Навчання дітей розпізнавати та керувати власними емоціями, а також розуміти почуття інших людей, є важливим компонентом соціальної компетентності.

Конфліктне вирішення ситуацій: Використання різних технік, таких як рольові ігри або дискусії, допомагає молодшим школярам вчитися вирішувати конфлікти мирним шляхом та шукати компроміси.

Соціально-емоційне навчання: Включення у навчальний процес тем, пов'язаних із соціально-емоційним розвитком, сприяє усвідомленню учнями своїх власних почуттів та розвитку навичок спілкування.

Позитивне моделювання поведінки: Підкреслення та підтримка позитивних зразків поведінки та взаємодії сприяє формуванню у дітей відповідального та доброзичливого ставлення до оточуючих.

Загалом, різноманітні методи та прийоми, використовувані у НУШ для формування соціальної компетентності молодших школярів, спрямовані на розвиток їхніх навичок співпраці, емпатії, конфліктного вирішення, комунікації та інших ключових аспектів, необхідних для успішного взаємодії зі світом навколо них. Ці практики створюють базу для подальшого соціального і особистісного розвитку учнів, що є важливим елементом сучасної освітньої парадигми. Формування соціальної компетентності молодших школярів відбувається під час вивчення навчальних предметів і у позаурочній діяльності. Згідно з Державним стандартом початкової загальної освіти, особливо значущим для цього є предмет "Суспільствознавство". Освітня галузь "Я досліджую світ", що включає в себе цей предмет, має комплексний підхід і визначену виховну соціально-громадянську спрямованість. Особливість цього курсу полягає в тому, що він охоплює різні аспекти: розвиток навичок спілкування у родині, колективі та суспільстві через активну взаємодію з оточуючим середовищем; формування основ споживчої культури та уміння самостійно приймати рішення щодо власної поведінки у різних ситуаціях; ознайомлення з моделями поведінки, що відповідають чинному законодавству України, загальноприйнятим моральним нормам та праву. Курс починається з третього класу, враховуючи зростання інтелектуальних можливостей учнів у сприйнятті та усвідомленні соціальної інформації, набутті досвіду в оцінці фактів, подій та явищ навколишнього середовища, а також в розвитку вольової регуляції поведінки як основи усвідомлення морально-правових норм [29 с. 5].

Аналіз "Я досліджую світ" програм та підручників показав, що вони мають великий потенціал для розвитку соціальної компетентності молодших школярів. Проте, через те, що уроки проводяться лише раз на тиждень, це недостатньо для повного формування соціальних навичок. Учні отримують

достатню теоретичну базу щодо норм та правил поведінки, але не завжди можуть застосувати це на практиці. Це стається тому, що дорослі обмежуються лише словесними методами виховання, недостатньо займаючи дітей у практичних вправах.

Отже, важливо, щоб педагоги звертали увагу не лише на зміст програм і підручників, але й на методи й форми, які використовуються під час уроків. Для цього на уроках "Я досліджую світ" вчителю слід використовувати методи, які поєднують активну інтелектуальну та практичну діяльність дітей. Це можуть бути етичні дискусії з елементами інсценізації, драматизації, ігри, аналіз ситуацій морального характеру, особистий досвід, тренінгові вправи та колективно творчі завдання. Важливо також враховувати емоційну реакцію дітей, щоб дати їм можливість відчувати духовне задоволення від добродійних вчинків та розуміти наслідки негативної поведінки [4 с. 19].

Серед основних навичок, якими повинен оволодіти випускник школи, велике значення приділяється соціальній компетентності. Отже, як педагог-організатор, я визначив наступні завдання для розвитку цієї компетентності:

- Створення сприятливих умов для самореалізації особистості з урахуванням її інтересів та вимог суспільства.
- Розвиток учнівського самоврядування в школі за допомогою нових методів виховання у дусі дитячого та молодіжного руху.
- Збереження та підвищення рівня фізичного, психічного та соціального здоров'я особистості.
- Превентивні заходи та ізоляція негативного впливу соціального середовища на особистість.
- Формування досвіду толерантних стосунків на основі усвідомлення та втілення етичних норм і гуманної моралі в повсякденному житті.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНИЦЬКО - ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ НУШ

2.1. Реальний стан сформованості соціальної компетентності молодших школярів в умовах НУШ

Дослідницько – експериментальна робота з формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах НУШ проводилась у КЗЗСО "Луцького ліцею №26", 2-А класу.

Дослідження будь-якого явища потребує використання даних, які стосуються основних аспектів цього явища. Тому, щоб краще розуміти, як формується соціальна компетентність учнів молодших класів під час змішаного навчання, необхідно визначити рівні, критерії та показники, що визначають розвиток цього явища [25 с. 28].

Рівень соціальної компетентності молодших школярів було оцінено за трьома складовими (Таблиця 2.1)

Таблиця 2.1 – Складові оцінки рівня соціальної компетентності молодших школярів

Назва компоненту	Опис компоненту
Мотиваційний аспект	Учень виявляє позитивне ставлення до оточуючих, включаючи осіб з особливими потребами та представників інших культур. Він має сформоване бажання спілкуватися та дружити з однолітками, а також має позитивні настанови щодо освіти та спілкування. Учень розуміє важливість розвитку таких якостей як активність, дружелюбність, відкритість, співчутливість, толерантність, самостійність та інші.
Знанневий аспект	Учень володіє знаннями про загальні моральні норми, правила поведінки в різних соціальних ситуаціях, свої права та обов'язки, а також розуміє сутність соціальних ролей. Він знає різні способи взаємодії та їх ефективність, вміє управляти своїми емоціями та діями, а також уникати конфліктних ситуацій.
Діяльнісний аспект	Учень має розвинуті вміння та навички, які дозволяють йому дотримуватися загальних моральних норм і правил поведінки, встановлювати й підтримувати відносини з різними соціальними групами, бути активним у спілкуванні та навчанні. Він також вміє ефективно спілкуватися, приймати рішення та вирішувати конфлікти, адекватно реагувати на різні життєві ситуації та брати участь у колективних заходах.

Представлено сукупність цінностей, знань, навичок та здібностей, які допомагають активізувати дитину у взаємодії з соціокультурною реальністю у формі суб'єктивної взаємодії. Ця сукупність є змінною і залежить від вікових та індивідуальних особливостей учнів, а також від середовища соціалізації, тому може змінюватися або доповнюватися. Ступінь сформованості цих компонентів, вказує на рівень соціальної компетентності учнів. В науковій літературі подано визначення та характеристики сформованості соціальної компетентності молодших школярів, відповідно до встановлених автором показників і критеріїв [22 с. 34].

В залежності від обраної складової, рівень соціальної компетентності молодших школярів було поділено на високий, середній та низький (Таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Рівні соціальної компетентності молодших школярів

Рівень	Мотиваційний компонент	Знаннєвий компонент	Діяльнісний компонент
Високий	Активно прагне до вияву особистості у соціально схвалених сферах, ставить перед собою цілі досягнення успіху, високо цінує творчість і має позитивне ставлення до власної та інших особистостей.	Учень володіє нормами і правилами цих аспектів.	Розвинені навички та методи соціально значущої діяльності, вміння спілкування та взаємодії як у навчальній, так і в позанавчальній сфері, а також навички саморегуляції та вміння вирішувати проблеми.
Середній	Не настільки активно прагне до вияву себе в соціально схвалених сферах і досягнення успіхів, менше цінує творчість і має менш виражене ціннісне ставлення до себе та інших особистостей.	Учень має обмежені знання норм і правил цих аспектів.	Менш розвинені навички та методи соціально значущої діяльності, вміння спілкування та взаємодії як у навчальній, так і в позанавчальній сфері, а також навички саморегуляції та проблемно-вирішальної поведінки.
Низький	Не виявляє бажання долучитися до соціально схвалених сфер, досягнення успіху не ставить перед собою цілей, не цінує творчість і має негативне ставлення до власної та інших особистостей.	Учень має обмежені або недостатні знання норм і правил цих аспектів.	Слабо розвинені навички та методи соціально значущої діяльності, вміння спілкування та взаємодії як у навчальній, так і в позанавчальній сфері, а також навички саморегуляції та проблемно- вирішальної поведінки.

Для вирішення завдань дослідження потрібно було здійснити оцінку соціальної компетентності молодших школярів.

Оцінка - це система методів виявлення та вимірювання вікових, статевих та соціально-психологічних характеристик окремої особистості та групи людей. За допомогою цієї оцінки визначається рівень розвитку людини, ступінь сформованості окремих якостей, наявність різних здібностей та задатків. На основі отриманих даних організовується навчально-виховний процес у навчальних закладах [12 с. 26].

У якості учасників дослідження виступали молодші школярі КЗЗСО "Луцького ліцею №26", учні 2 класу. У дослідженні брали участь 27 осіб. Ми проводили дослідження трьох компонентів структури соціальної компетентності молодших школярів, а саме знаннєвий компонент, мотиваційний компонент та діяльнісний.

У знаннєвому компоненті враховувалися такі аспекти: знання норм і правил спілкування та поведінки у суспільстві; розуміння продуктивних способів взаємодії у діяльності; усвідомлення власних особистісних особливостей, які сприяють досягненню успіху. Діагностика цього компоненту проводилася з використанням методів, описаних у роботі Г. Беспалової. (див. Додаток А). Мета цієї діагностики полягала у визначенні рівня знаннєвого компонента соціальної компетентності учнів 2 "А" класу.

Діагностичний аналіз свідчить, що 5 учнів володіють високим рівнем знань у соціальній компетентності, тоді як середній рівень спостерігається у 22 учнів (Рис. 1).

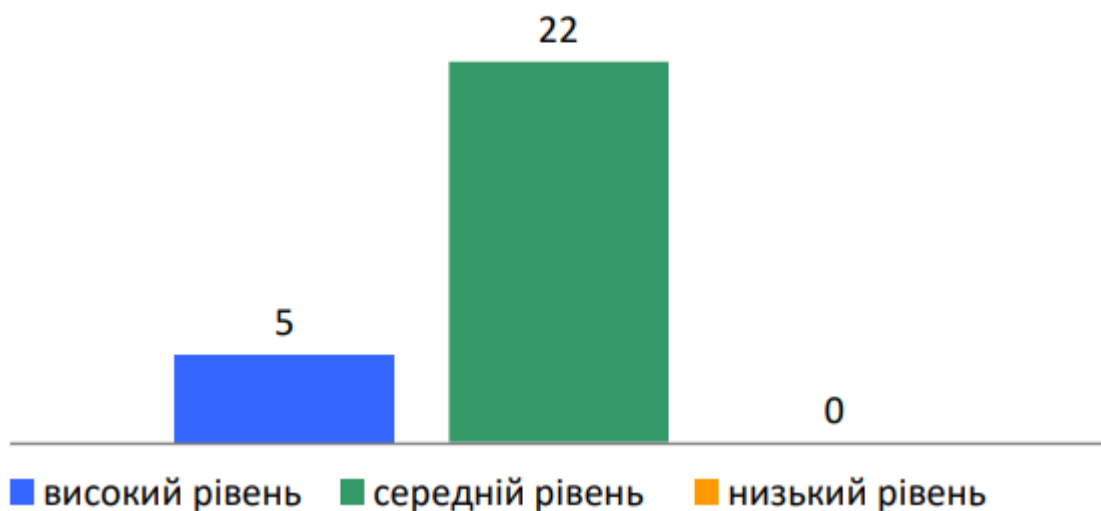

Рисунок 1. Рівень знаннєвого компонента соціальної компетентності

Компонент мотивації включає в себе бажання проявити себе у діяльності, яка отримує соціальне визнання, підкреслення мотивів досягнень успіху, цінність творчості, а також позитивне ставлення до себе та інших осіб.

Цей аспект був вивчений через діагностику соціальної компетентності молодших школярів за методикою О. Перелигіної та І. Фішман (див. Додаток В). Метою цієї діагностики є визначення рівня мотиваційного компонента соціальної компетентності учнів 2 «А» класу [21 с. 45].

Проаналізувавши результати діагностики, ми встановили, що 6 учнів мають високий рівень мотиваційного компонента, 18 учнів - середній рівень, а 3 учні - низький рівень (Рис. 2).

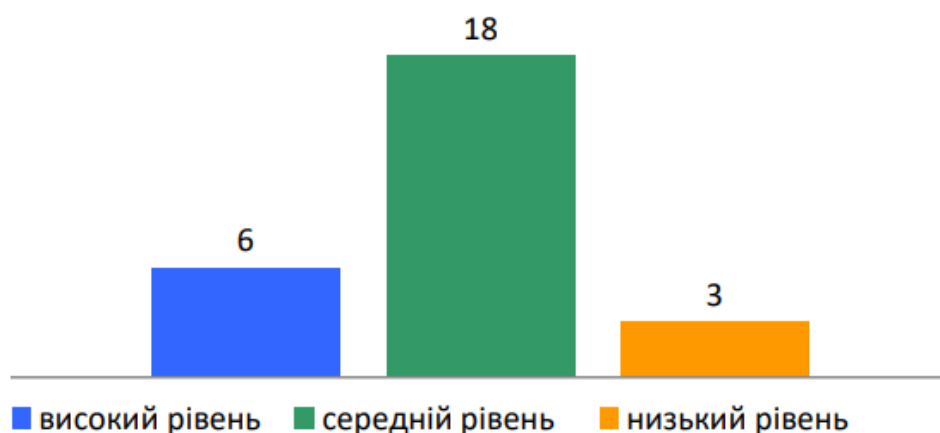

Рисунок 2. Рівень мотиваційного компонента соціальної компетентності

Компонент діяльності охоплює наступні аспекти: розвинутість навичок і методів соціально значущої активності; здатність до комунікації та взаємодії в навчальних та позанавчальних сферах; вміння контролювати свої емоції; уміння організувати свою поведінку; навички у вирішенні проблем [14 с. 165].

Для вивчення мотиваційного аспекту було проведено спостереження за учнями. Головною метою цього спостереження було визначення рівня діяльнісного компонента соціальної компетентності учнів 2 "А" класу. Аналіз результатів спостереження показав, що 10 учнів мають високий рівень діяльнісного компонента, 15 учнів - середній, а лише 2 учні мають низький рівень (Рис. 3).

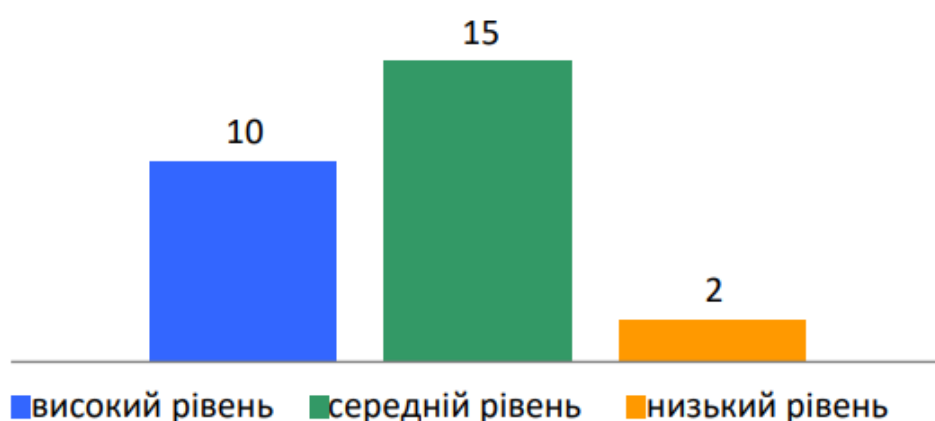

Рисунок 3. Рівень діяльнісного компонента соціальної компетентності

Для визначення переважаючого рівня соціальної компетентності учнів 2 "А" класу була підготовлена таблиця, в якій вказані рівні компонентів соціальної компетентності кожного учня (табл.2.3).

Таблиця 2.3 – Рівні компонентів соціальної компетентності кожного учня.

Компонент	Рівень		
	Високий	Середній	Низький
Знаннєвий компонент	5	22	-
Мотиваційний компонент	6	18	3
Компонент діяльності	10	15	2

За даними у таблиці можна зробити висновок, що серед учнів 2 "А" класу переважає середній рівень у компонентах знань, мотивації та діяльності, які становлять соціальну компетентність. Отже, можна стверджувати, що загальний рівень соціальної компетентності учнів переважно середній.

2.2. Методика формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах НУШ

Формування соціальної компетентності молодших школярів є одним із пріоритетних завдань Нової української школи (НУШ). Це зумовлено тим, що саме в молодшому шкільному віці закладаються основи для успішної соціалізації дитини, її особистісного розвитку та самореалізації.

В. Коваленко аналізує елементи соціальної компетентності учнів, які навчаються в умовах інклюзивного освітнього середовища та розкриває їх змістовне наповнення, включаючи:

Афективно-ціннісний аспект, що включає емоційне ставлення до навколишнього середовища; мотивацію для спілкування з іншими; прийняття себе та інших з усвідомленням їхніх унікальних характеристик; розуміння етичних норм і правил поведінки в різних ситуаціях; інші аспекти.

Когнітивний аспект, який включає уявлення про соціальні ролі, власну сутність та здоров'я, а також усвідомлення своєї приналежності до суспільства

і колективу; розуміння емоцій та настрою власного та інших людей; знання етичних норм; розуміння наслідків власних та інших дій; способи вирішення конфліктних ситуацій та інші аспекти.

Дієвопрактичний аспект включає комунікативно-мовні та поведінково-рефлексивні аспекти.

Особистісний аспект, що включає толерантність, емпатію, впевненість, соціальну відповідальність за власну поведінку; позитивне ставлення до саморозвитку; адекватну самооцінку; та націленість на успіх.

Загально кажучи, коли ми розглядаємо соціальну компетентність молодших школярів, ми можемо виділити такі складові: когнітивно-мотиваційний, діяльнісний та емоційно-рефлексивний.

Когнітивно-мотиваційний компонент проявляється у виконанні таких функцій, як дотримання правил, здатність відмовитися від свого егоцентризму та розуміння соціальної реальності [12 с. 26].

Діяльнісний компонент включає такі функції, як саморегулювання, надання позитивних зворотних зв'язків та турботливе мислення.

Емоційно-рефлексивний компонент проявляється у виконанні функцій, таких як ініціативність та самопрезентація, усвідомлений вибір та регулювання проблемних ситуацій.

Розглядаючи показники сформованості соціальної компетентності молодших школярів з урахуванням ментально-мотиваційного аспекту, операційно-діяльнісного компоненту та емоційно-рефлексивного аспекту, які дозволяють визначити рівні сформованості соціальної компетентності молодших школярів.

Низький рівень соціальної компетентності у молодших школярів свідчить про формальне або неправильне виявлення ознак: обмежені, неточні знання про соціальні явища або їх відсутність; слабкий або відсутній інтерес до соціально значущої діяльності; обмеженість в проявах емоцій; відсутність здатності до самооцінки поведінки; фрагментарне розуміння правил та норм поведінки в соціумі; ускладнене пояснення понять, таких як почуття, настрої,

співпереживання; неадекватні емоційні реакції; неспроможність самостійно вирішувати конфліктні ситуації; відсутність впевненості та самостійності в незнайомих ситуаціях; здатність діяти відповідно до соціальних норм.

Середня рівень розвиненості соціальної компетентності молодших школярів вказує на те, що вони проявляють ознаки такої компетентності, але це робиться ситуативно та під контролем дорослих. Знання учнів про соціальні явища й об'єкти є досить обмеженими та малопроактивними; їх інтерес до соціально значущої діяльності зазвичай виникає лише у певних ситуаціях; їхня самооцінка та здатність до коригування власних дій недостатні. Вони усвідомлюють важливість спілкування й мають бажання самореалізуватися через нього, але часто це проявляється лише у спілкуванні з добре знайомими людьми. Щодо емоційних проявів, якість їх визначення виявляє складності, і вони здатні адекватно оцінювати лише деякі свої якості та вчинки. Також вони можуть здійснювати дії, що не повністю відповідають соціальним нормам.

З високим рівнем розвиненості соціальної компетентності молодших школярів ситуація інша. Вони проявляють ознаки цієї компетентності усвідомлено й повністю. У них широкі та стійкі знання про соціальні явища й об'єкти, а також широкі та стійкі соціальні інтереси [27 с. 118].

Вони здатні до самооцінки та коригування своєї поведінки, поважають взаємодію з іншими та дотримуються правил поведінки у спілкуванні з дорослими та однолітками в різних ситуаціях. Володіють як вербальними, так і невербальними засобами спілкування, здатні пояснювати значення різних понять. Також вони здатні самостійно розв'язувати конфліктні ситуації та адекватно сприймати поведінку інших. Їх емоційні реакції відповідають ситуаціям, і вони впевнено ведуть себе у нових ситуаціях.

Формування соціальної компетентності у молодших школярів потребує від учителя чіткого усвідомлення не лише сутності та змісту цієї компетентності, але й специфіки та механізмів її реалізації в умовах початкової школи.

Отже, аналіз визначень та дефініцій соціальної компетентності дозволяє виділити спільні характеристики: наявність певного комплексу знань, навичок, норм, рис, здібностей - тобто психосоціальних компонентів, які дозволяють особі ефективно орієнтуватися у реальності суспільного життя.

Проте існує розбіжність у розумінні природи соціальної компетентності. Деякі дослідники вважають, що вона має фізіологічне походження і залежить від генетичних факторів, тоді як інші вважають, що це соціальний характер, що формується під впливом оточуючого середовища. Очевидно, що фізіологічні аспекти також мають значення, адже багато здібностей особи базуються на спадковості. Проте головна роль у формуванні компетентності належить соціальним умовам, включаючи "соціальну ситуацію розвитку особистості", як вказував Л. Виготський.

Дослідженнями вітчизняних та зарубіжних педагогів (О. Бойченко, О. Вишневський, Н. Гавриш Н, Л. Коваль, С. Максименко, А. Петровський, Т. Яценко та ін.) встановлено, що ефективність формування соціальної компетентності молодших школярів значною мірою залежить від визначення основних напрямів. До них належать:

- Сприятливий психологічний клімат у класі, який характеризується атмосферою довіри, взаєморозуміння та підтримки.
- Використання інтерактивних методів навчання, які дають можливість учням спілкуватися один з одним, обмінюватися думками та досвідом, вчитися співпрацювати.
- Створення ситуацій успіху, які мотивують дітей до саморозвитку та самовдосконалення.
- Заохочення активної участі дітей у житті класу та школи, що дає їм можливість набути досвіду соціальної взаємодії.
- Співпраця з батьками, які є першими й найважливішими вихователями своїх дітей [23 с. 89].

У відповідь на сучасні вимоги освітньої парадигми та відповідно до потреб суспільства, концепція Нової української школи (НУШ) була

запропонована з метою створення нового прогресивного середовища для навчання та виховання дітей. Однією з ключових складових успішної реалізації цієї концепції є формування соціальної компетентності молодших школярів. Це важлива складова, оскільки соціальна компетентність допомагає дітям ефективно взаємодіяти зі світом навколо них, розвивати вміння спілкування, співпраці та розв'язання конфліктів. Проте, досягнення цієї мети вимагає створення специфічних психолого-педагогічних умов, що сприяють не лише освоєнню навчального матеріалу, але й формуванню важливих соціальних навичок та цінностей у молодших школярів. У цьому науковому есе розглянемо результативність психолого-педагогічних умов формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах Нової української школи.

Нова українська школа враховує сучасні підходи до навчання та виховання дітей, зокрема, акцентує увагу на індивідуалізації процесу навчання, розвитку критичного мислення, підвищенні мотивації до саморозвитку та відкриття особистості. Для формування соціальної компетентності молодших школярів у НУШ важливо створити специфічні психолого-педагогічні умови:

Інклюзивне середовище: Нова українська школа сприяє створенню інклюзивного середовища, де кожна дитина має можливість розвивати свої потенціали. Це допомагає молодшим школярам з різними особливостями взаємодіяти, сприймати та поважати один одного, що сприяє формуванню толерантного ставлення та розумінню різноманітності.

Кооперативне навчання: застосування методів кооперативного навчання допомагає створити атмосферу співпраці та взаємодопомоги в класі. Діти навчаються працювати в команді, враховувати думку інших, вирішувати проблеми разом, що сприяє розвитку їх соціальних навичок.

Розвиток емоційного інтелекту: НУШ сприяє розвитку емоційного інтелекту учнів, що включає у себе вміння розпізнавати власні та чужі емоції, вміння ефективно керувати ними та виявляти емпатію. Це допомагає

молодшим школярам краще розуміти себе та інших, а також уникати конфліктів [18 с. 55].

Моделювання соціальних ситуацій: важливо створювати умови для моделювання різних соціальних ситуацій, де діти могли б практикувати набуті навички спілкування, співпраці та розв'язання конфліктів. Це може бути здійснено через рольові ігри, групові обговорення та інтерактивні вправи.

Оцінка результативності психолого-педагогічних умов формування соціальної компетентності молодших школярів у НУШ може бути проведена за допомогою різних методів:

- Порівняльний аналіз досягнень учнів: у групах, де були застосовані психолого-педагогічні умови для формування соціальної компетентності, та у групах контрольних, де ці умови відсутні.

- Соціометричні дослідження: використання соціометричних методів для вивчення взаємин між учнями, їхніх уподобань, ставлення до однокласників, що дасть змогу оцінити рівень соціальної адаптації.

- Аналіз поведінкових змін: спостереження за поведінковими змінами учнів у різних соціальних ситуаціях, які свідчать про вдосконалення їх соціальних навичок та компетентності [45 с. 38].

- Оцінка відгуків учасників навчального процесу: збір і аналіз відгуків учнів, батьків та вчителів про ефективність впроваджених психолого-педагогічних умов у формуванні соціальної компетентності.

Психолого-педагогічні умови мають визначальне значення у формуванні соціальної компетентності молодших школярів у Новій українській школі. Шляхом створення інклюзивного середовища, застосування кооперативного навчання, розвитку емоційного інтелекту та моделювання соціальних ситуацій можна досягти успішного формування соціальних навичок та цінностей у дітей. Оцінка результатів дозволяє визначити ефективність цих умов і ввести необхідні корективи для подальшого поліпшення навчального процесу.

Для покращення напрямів активізації формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах Нової української школи (НУШ) можна застосувати такі підходи:

Інтеграція соціальних тем у навчальні предмети. Важливо включати соціальні теми у навчальні програми з різних предметів, акцентуючи на роботі в групах, обговоренні соціальних питань і розв'язанні ситуаційних завдань, які стосуються моральних цінностей, толерантності та співчуття.

Ігрові методи навчання. Рольові ігри, театральні постановки, групові дискусії та практичні завдання допомагають дітям опрацьовувати соціальні ситуації та вчитися взаємодіяти з іншими, знаходити шляхи співпраці та вирішення конфліктів.

Формування навичок емоційного інтелекту. Уроки або вправи з розвитку емоційного інтелекту допоможуть учням навчитися розуміти та управляти своїми емоціями. Це можна зробити через спеціальні вправи, наприклад, визначення емоцій на прикладах ситуацій, обговорення поведінки героїв книг або фільмів.

Залучення родини до освітнього процесу. Сім'я має значний вплив на формування соціальної компетентності, тому важливо залучати батьків до освітніх заходів. Наприклад, організовувати спільні проєкти або тренінги, де батьки і діти взаємодіють, обговорюють соціальні теми та вчаться вирішувати конфлікти.

Формування позитивного соціального середовища. Важливо створити в класі атмосферу підтримки, взаємодопомоги та довіри. Вчитель може організовувати групові завдання, де кожен учень має свою роль і відповідає за досягнення спільного результату. Це розвиває навички співпраці та толерантного ставлення до інших.

Використання технологій та медіаосвіти. Інтерактивні завдання, відеоуроки та інші цифрові ресурси можуть допомогти вчителям ілюструвати соціальні навички. Медіаосвіта також сприяє формуванню критичного мислення, що важливо для соціальної компетентності.

Організація позакласних заходів. Екскурсії, волонтерські акції, спортивні змагання або творчі гуртки сприяють розвитку соціальних навичок і дозволяють учням практикувати взаємодію з однолітками та дорослими у неформальних умовах.

Ці підходи сприяють гармонійному розвитку соціальної компетентності молодших школярів, допомагаючи їм краще адаптуватися до викликів сучасного суспільства та формувати навички, необхідні для успішного життя.

2.3. Аналіз результатів дослідження проблеми з формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах НУШ

Аналіз динаміки результатів дослідження, проведене з метою оцінки рівня соціальної компетентності молодших школярів в умовах Нової української школи, показало значну динаміку розвитку основних навичок і якостей, пов'язаних із соціальною компетентністю. Основними компонентами, які оцінювались, були вміння учнів працювати в команді, здатність до ефективної комунікації, здатність до самоконтролю та прийняття рішень, рівень емпатії та толерантності до інших.

Для учнів 2-ого класу, був проведений дослід, щоб оцінити динаміку розвитку соціальної компетентності.

Темою досліду є розвиток комунікативних навичок, співпраці та емпатії серед учнів 2-ого класу.

Метою досліду було оцінити, як групові та парні форми роботи впливають на комунікативні здібності, навички співпраці, рівень емпатії та толерантності серед молодших школярів

Методи та етапи досліду:

1. Діагностичний етап: провести тестування учнів, використовуючи прості завдання: комунікація (запропонувати дітям описати улюблену іграшку однокласнику. Оцінюються вміння висловлюватися чітко та слухати співрозмовника); співпраця (попросити учнів разом скласти простий пазл чи намалювати спільний малюнок. Вчитель спостерігає, чи діти обговорюють ролі та чи допомагають одне одному); емпатія (розглянути картинку, де

зображена дитина у складній ситуації - наприклад, сумна або самотня та попросити дітей описати, що може відчувати персонаж, і як йому допомогти).

2. Розвитковий етап: впровадити програму, яка включає:

Парну роботу – разом читати та обговорювати коротку казку.

Групову роботу – розігрувати прості сценки, де діти повинні спільно знайти рішення (наприклад, побудувати будинок із конструктора).

Вправи на емоційний інтелект – намалювати свої емоції або запропонувати "Щоденник настрою", де здобувачі освіти будуть позначати свої почуття щодня.

Ігри на толерантність – гра "Магічна скринька": діти витягують предмети і придумують історії, що підкреслюють унікальність та цінність кожного.

3. Заключний етап (аналіз):

- Повторно провести ті ж самі завдання, що і на першому етапі;
- Порівняти результати, аналізуючи динаміку;
- Чи покращились вербальні комунікації?
- Чи зросла здатність працювати в команді?
- Чи стали діти більш емпатійними та толерантними до інших?

Інструменти оцінки: спостереження за поведінкою учнів під час завдань, анкети для учнів (у простій формі, наприклад, з малюнками) та зворотний зв'язок від батьків і вчителів.

Очікувані результати: покращення показників комунікативних навичок, вміння співпрацювати, рівня емпатії та толерантності у більшості учасників досліджу.

Результати дослідження показали наступне:

- Покращення комунікативних навичок. В ході дослідження виявлено, що молодші школярі значно покращили свої комунікативні здібності, особливо у сфері вербальної взаємодії з однокласниками та вчителями. Це стало результатом впровадження в НУШ групових та парних форм роботи на уроках, що сприяло відкритому обміну думками.

- Розвиток навичок співпраці та командної роботи. Навички ефективної співпраці також продемонстрували зростання. Школярі навчилися визначати ролі в команді, виконувати завдання відповідно до поставлених цілей та підтримувати одне одного. Динаміка показала, що діти, які систематично працювали у команді, мають вищий рівень самостійності та відповідальності за власний внесок у спільну справу.

- Емоційний інтелект та емпатія. З'ясувалося, що методи, спрямовані на розвиток емоційного інтелекту, допомогли учням краще розуміти власні та чужі емоції, що покращило їхню здатність до конструктивного вирішення конфліктів. Це сприяло зміцненню емпатії, особливо у дітей, які часто стикалися з підтримуючими практиками і вправами на розвиток емоційної компетентності.

- Толерантність та соціальна адаптація. Рівень толерантності до інших зріс завдяки різним практикам, які спрямовані на формування позитивної атмосфери в класі. Діти стали більш відкритими до різноманітних поглядів, що сприяло їхній соціальній адаптації і здатності працювати в колективі.

Методичні рекомендації для покращення роботи з формування соціальної компетентності

На основі отриманих результатів можна запропонувати наступні методичні рекомендації для вчителів та методистів:

1. Активне використання групових і парних форм роботи, для розвитку навичок командної роботи рекомендується застосовувати групові проекти та завдання. Під час таких завдань варто розподіляти ролі серед учнів, щоб кожен міг проявити свої сильні сторони і розвивати відповідальність за власну роль у команді.

2. Інтеграція уроків з емоційного інтелекту. Рекомендується запроваджувати регулярні заняття з розвитку емоційної грамотності, які включають вправи з розпізнавання і розуміння емоцій. Обговорення емоційних реакцій героїв з літератури або мультфільмів, а також практичні

вправи на визначення та контроль власних емоцій допоможуть дітям стати більш уважними до інших.

3. Застосування ігрових методів. Використання рольових ігор, стимуляційних завдань і театральних постановок дозволить учням практикувати комунікативні та навички співпраці в різних соціальних ситуаціях. Ігрові методи також допоможуть у розвитку гнучкості мислення та творчого підходу до вирішення проблем.

4. Регулярна оцінка соціальної компетентності. Рекомендується проводити оцінювання соціальних навичок за допомогою анкет, тестів та спостережень для моніторингу прогресу учнів. Це дозволить вчителям коригувати навчальний процес та адаптувати вправи відповідно до потреб кожного учня.

5. Залучення сім'ї до формування соціальних навичок. Сім'я відіграє значну роль у соціальному розвитку дитини, тому рекомендується проводити зустрічі з батьками, на яких обговорюватимуться досягнення дитини, можливі труднощі та способи підтримки соціальної компетентності вдома. Спільні заходи з батьками та дітьми (наприклад, соціальні проєкти) також сприяють розвитку взаєморозуміння.

6. Позитивне підкріплення та створення підтримуючого середовища. Вчителям слід забезпечити атмосферу підтримки та позитивного підкріплення для учнів, щоб діти могли без страху висловлювати свої думки та експериментувати у спілкуванні. Важливо підкреслювати цінність кожного учня, що сприятиме розвитку у дітей почуття власної гідності та толерантності.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження підтверджує, що формування соціальної компетентності молодших школярів у контексті Нової української школи (НУШ) є не лише актуальним, але й критично важливим процесом у сучасних умовах реформування освіти. Соціальна компетентність як інтегральна якість особистості відіграє ключову роль у забезпеченні ефективної соціалізації дитини, що особливо актуально в умовах швидких змін у суспільстві, зростання впливу цифрових технологій та глобалізаційних викликів. Аналіз поняття «соціальна компетентність» дозволив визначити його багатогранну структуру, яка включає комунікативні навички, здатність до конструктивної співпраці, ефективного вирішення конфліктів, а також розвиток емпатії та вміння приймати різноманітність поглядів і переконань. Ці компоненти не лише визначають здатність особистості успішно функціонувати у шкільному середовищі, а й формують основу для подальшої інтеграції в соціум.

Поглиблений аналіз педагогічної літератури та практичних досліджень показав, що початкова школа виступає критичним етапом у формуванні соціальних навичок дитини. Саме в цей період створюється фундамент для розвитку соціальної компетентності, що включає як базові поведінкові моделі, так і складніші аспекти комунікації, рефлексії та саморегуляції. Умови Нової української школи, яка орієнтована на особистісно-центрований підхід, створюють сприятливе середовище для формування цих навичок. Заміна традиційної моделі навчання, де вчитель відігравав домінуючу роль, на модель, що ставить учня у центр уваги, сприяє активному залученню дітей до процесу пізнання, взаємодії та творчості. Це, у свою чергу, дозволяє створити умови для розвитку таких важливих складників соціальної компетентності, як комунікативність, емпатія та здатність до ефективної колективної діяльності.

Емпіричне дослідження реального стану сформованості соціальної компетентності у молодших школярів в умовах НУШ показало, що наявні освітні практики потребують адаптації до індивідуальних особливостей кожного учня. Це включає як врахування рівня розвитку соціальних і

когнітивних здібностей, так і забезпечення гнучкості освітнього процесу, що дозволяє кожній дитині максимально розкрити свій потенціал. Особливої значущості у цьому контексті набуває використання інтерактивних методів навчання, таких як рольові ігри, проєктна діяльність, моделювання соціальних ситуацій, що не лише забезпечує активну участь учнів у навчальному процесі, а й сприяє розвитку в них навичок ефективної взаємодії, вміння приймати рішення у складних ситуаціях та брати на себе відповідальність.

Теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка методики формування соціальної компетентності підтвердили, що системний підхід є необхідною умовою для досягнення бажаних результатів. Ефективність цього підходу забезпечується гармонійним поєднанням традиційних педагогічних технологій із сучасними інтерактивними методами, що спрямовані на розвиток самостійності, творчості та критичного мислення учнів. Важливим є також створення позитивного психологічного клімату в класі, який сприяє налагодженню довірливих взаємин між учнями, підвищенню їхньої мотивації до навчання та розвитку толерантності у взаємодії з іншими.

Результати експериментальної роботи засвідчили, що впровадження запропонованої методики сприяло суттєвим позитивним змінам у рівнях соціальної компетентності учнів експериментального класу. Зокрема, було зафіксовано зростання таких показників, як здатність до ефективної співпраці, комунікативна активність, рівень емпатії та здатність до вирішення конфліктів. Особливу увагу привертає той факт, що зменшилася кількість учнів із низьким рівнем сформованості соціальних навичок, натомість спостерігалось зростання кількості дітей із середнім та високим рівнями розвитку соціальної компетентності. Це підтверджує важливість комплексного підходу, який включає індивідуалізацію навчального процесу, залучення учнів до інтерактивних форм навчання та формування позитивної емоційно-психологічної атмосфери.

Узагальнення отриманих даних дозволяє зробити висновок про те, що формування соціальної компетентності є процесом, який потребує постійного

педагогічного супроводу, системного моніторингу та вдосконалення методів навчання. Важливим чинником успішності цього процесу є залучення всіх учасників освітнього середовища – вчителів, учнів, батьків – до створення сприятливих умов для розвитку соціальних якостей школярів. Особливу роль відіграє професійна підготовка педагогів, їхня здатність до впровадження сучасних освітніх практик, а також створення партнерських взаємин із дітьми.

Таким чином, проведені дослідження підтвердили, що формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах Нової української школи є багатовимірним процесом, який вимагає комплексного підходу, орієнтованого на розвиток особистісного потенціалу кожної дитини. Отримані результати підкреслюють необхідність подальших наукових досліджень у цій сфері, а також розробки нових педагогічних технологій, які б сприяли гармонійному соціальному та особистісному розвитку молодших школярів у сучасному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абраменко В. І. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами інтерактивних методів навчання: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2019. 234 с.
2. Авраменко Л. М. Розвиток соціальної компетентності школярів у процесі проектної діяльності. Педагогіка і психологія професійної освіти. № 57. С. 70-74.
3. Айзенбарт М.М. Сутність понять «компетентність» і «компетенція» в сучасній науковій парадигмі. Молодий вчений. 2019. № 4.3 (44.3). С. 1-4.
4. Антонюк О. В. Формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках математики. Початкова школа. 2022. № 9. С. 19-23.
5. Басюк Н. А., Гужанова Т. С., Рудницька Н. Ю. Формування соціальної компетентності молодших школярів у навчально-виховному процесі початкової школи. Проблеми освіти. № 84. С. 10-14.
6. Баракат Я. Є. Соціальна компетентність як чинник особистісного зростання підлітка : кваліфікаційна робота / керівник – асистент кафедри загальної та вікової психології Оксана Анатоліївна Даценко. Кривий Ріг, 2024. 69 с.
7. Бахмат Н. Розвиток Soft Skills здобувачів початкової освіти в умовах інклюзії. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки». 2022. № 1. С. 144–152.
8. Беккер Н. В. Основи формування соціальної компетентності школярів. Науково-педагогічний огляд. № 2(8). 2019. С. 54-62.
9. Бібік Н. М., Бойченко Т. Є. Формування соціальної компетентності молодших школярів : навч.-метод. посіб. Київ : Видавничий дім «Академія», 2019. 240 с.
10. Бібік Н. М., Павлова Т. О. Соціальна компетентність молодшого школяра у результатах початкової освіти. Початкова школа. 2020. № 9. С. 1-6
11. Білик Н. І. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами інтерактивного навчання. Науковий вісник Чернівецького

національного університету імені Юрія Федьковича. Педагогічні науки. № 747. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2020. С. 53-57.

12. Білик Н. І. Розвиток соціальної компетентності молодших школярів на уроках природознавства. Початкова школа. 2020. № 6. С. 27–31.

13. Бойко Н. М. Формування комунікативної компетентності молодших школярів на уроках української мови. Початкова школа. 2021. № 1. С. 26–30.

14. Бойченко Т. Є. Соціальна компетентність школяра: сутність, структура та шляхи формування. Науковий вісник Херсонського державного університету. № 26. С. 41-44.

15. Боровець О. В. Соціальна компетентність молодшого школяра: теоретичні аспекти. Освітній простір України. № 3. С. 165-170.

16. Вакуленко О. О. Формування соціальної компетентності молодших школярів у процесі гри. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2022. № 1 (67). С. 104–108.

17. Волощук Л. М. Формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках природознавства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Педагогічні науки. Вип. 60. Херсон : Херсонський державний університет, 2019. С. 14-18.

18. Гавран Т. І, Мочан Т. М. Формування соціальної компетентності молодших школярів в сучасному інформаційному просторі. Актуальні проблеми гуманітарних наук: зб. наук. пр. Вип. 47. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2020. С. 59-64.

19. Гайдамака О. В. Формування соціальної компетентності молодших школярів у процесі колективної творчої діяльності: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Кривий Ріг, 2019. 229 с.

20. Галінська Н. Ю. Формування соціальних компетентностей молодших школярів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» засобами групового навчання. Кривий Ріг, 2023. 73 с.

21. Гончаренко С. У. Психолого-педагогічні умови формування соціальної компетентності особистості. Психологія і особистість. № 3-4. С. 13-19.

22. Гриценко Т. Б. Формування соціальної компетентності школярів у процесі виховної роботи. Педагогічна майстерність. № 20. С. 45-50.

23. Гриценко Т. М. Розвиток соціальної компетентності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва. Початкова школа. 2021. № 11. С. 34–38.

24. Губарева Д. В. Соціальна компетентність в умовах сучасної початкової школи України. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія. 2020. С. 27 - 34.

25. Гущина Н. І., Орлова Т. Г., Кондратова Л. Г. Нова українська школа: організація позаурочної діяльності в початковій школі на засадах партнерської взаємодії учасників освітнього процесу : навч.-метод. посіб. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2021. 160 с.

26. Дмитрук О. В. Розвиток соціальної компетентності учнів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Педагогіка». № 3 (56). С. 130-134.

27. Дмитрук О. В. Формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках інформатики. Початкова школа. 2020. № 7. С. 28–32.

28. Дроздова Ю. В., Дубініна О. В. Концептуальні підходи до визначення «Soft Skills» у сучасних освітніх та професійних моделях. Soft Skills – невід’ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті: тези доп., м. Київ, 21 лютого 2020 р. Київ: Київ. нац. торг. - екон. ун-т, 2020. С. 31-34.

29. Єременко О. М. Формування соціальної компетентності молодших школярів у процесі проектної діяльності. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2020. № 4. С. 118-123.

30. Єрмаков І.Г., Єрмаков Т.І. Цивілізаційні параметри розвитку життєвої компетентності. Життєва компетентність особистості: науково-методичний посібник. Київ, 2003. С. 12-42.

31. Коваленко В. В. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами інформаційно-комунікаційних технологій : посібник. Київ : Педагогічна думка, 2019. 160 с.

32. Коваленко В. Є. Соціалізація особистості в умовах сучасних викликів. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. № 7 (338). 2020. С. 5-15.

33. Ковальчук О. В. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами ігрової діяльності. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Педагогічні науки». Вип. 57. Херсон : Херсонський державний університет, 2021. С. 17-21.

34. Ковальчук А. В. Формування соціальної компетентності особистості в умовах сучасного суспільства. Херсон: ХДУ. 240 с.

35. Ковальчук Г. О. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами емоційно-ціннісного розвитку: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Суми, 2018. 248 с.

36. Ковальчук Г. О. Формування соціальної компетентності школярів засобами тренінгових занять. Інноваційна педагогіка. № 1 (13). С. 47-52.

37. Ковальчук О. В. Формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках англійської мови. Початкова школа. 2022. № 3. С. 27–31.

38. Кривонос О. В. Соціальна компетентність: сутність, структура, шляхи формування. Львів: ЛНУ "Львівська політехніка". 184 с.

39. Кулакова Л. Формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах освітньо-виховного процесу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Психологія. № 14. С. 65-69.

40. Лещенко М. П. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Київ : НАПН України, 2019. 144 с.

41. Лукацька Я.С. Аналіз поняття «соціальна компетентність особистості» в українських та зарубіжних наукових працях. Вісник університету імені А. Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2021. № 1 (21). С. 49-53.

42. Макаренко О. М. Формування соціальної компетентності молодших школярів на засадах емпатичного спілкування. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Педагогічні науки». Вип. 58. Херсон : Херсонський державний університет, 2019. С. 19-23.

43. Малініна Л. Нова українська школа: формування соціальної компетентності учнів початкової школи: навч. -метод. посіб. Київ : Грамота, 2021. 72 с.

44. Марченко І. Г., Шевченко І. М. Створення спільноти класу через застосування ігор під час організації та проведення ранкових зустрічей. Початкове навчання та виховання. 2019. № 16-18. С. 3–7

45. Мудрик А. Б. Соціальна компетентність особистості: постановка проблеми і теоретичні аспекти дослідження. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. № 2. С. 26-29.

46. Скрипніков В. І. Формування соціальної компетентності молодших школярів у позашкільній діяльності. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2023. 57 с.

47. Скурідіна У. В. Формування соціальної компетентності молодших школярів: кваліфікац. робота на здобуття освіт. ступеня магістр : спец. 013 Початкова освіта. Харків, 2023. 68 с.

48. Товканець Г., Лендел В. Освітнє середовище як умова розвитку соціальної компетентності учнів. Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: Зб. наук. праць. Вип. 90. Переяслав, 2023. С. 94 – 97.

49. Флярковська О.В. Формування соціальної компетентності у підлітковому віці. Наукові записки Малої академії наук. № 2(18). 2020. С. 81 – 87.

50. Чесак О., Остапйовська І. Формування соціокультурної компетентності на уроках «Я у світі» засобами національно-культурних традицій. Актуальні проблеми педагогічної освіти: європейський і національний вимір : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (12–15 жовтня 2020 року). Луцьк, 2020. С. 205–208.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Діагностика компетентностей Г. Беспалової

Інструкція: якщо ти повністю згоден із наведеним твердженням, якщо ти вважаєш, що це "абсолютно про тебе", то напиши в бланку (+3); якщо ти категорично не згоден, це точно "не про тебе", то напиши (-3); якщо ти сумніваєшся, то напиши ту цифру, що ближча до твоєї позиції; якщо ти не знаєш, як можна відповісти, то напиши (0).

Бланк опитувальника:

1. Правила за якими живе моя школа, мій клас я приймаю, вважаю, що вони розумні.
2. У мене була можливість дізнатися, за якими правилами живе моя школа.
3. Для того, щоб існувати школа, клас, держава повинні мати свої правила.
4. Можливо, правила, за якими живе мій клас, моя школа мені й не подобаються, але я вважаю, що їх потрібно дотримуватися.
5. У мене є можливість змінити правила, за якими живе мій клас, моя школа.
6. Я б хотів більше знати про правила чи закони, за якими живе моя держава.
7. Я б хотів більше знати про правила чи закони, за якими живе моє суспільство.
8. Я відчуваю себе громадянином своєї держави.
9. Як громадянин своєї держави я маю права та обов'язки, і я знаю їх.
10. У мене є достатньо знань і вмінь, щоб добре влаштуватися в житті.
11. У мене є достатньо вмінь, щоб домогтися того, чого я хочу.
12. Я знаю і вмію достатньо, щоб, опинившись в іншій школі або іншому місті, почуватися своїм.
13. Зі своїми однокласниками, я спілкуюся або разом робимо щонебудь крім уроків.
14. Шкільні свята мені цікаві.
15. У нас у школі часто відбувається щось цікаве крім уроків.
16. Моє життя більше залежить від моїх батьків, ніж від мене.

17. Моє життя більше залежить від того, як складуться обставини.
18. Мої успіхи в школі залежать від мене.
19. Мої стосунки з людьми більше залежать від мене, ніж від тих, з ким я спілкуюся.
20. Я несу відповідальність за те, як я чиню.
21. Для того, щоб зрозуміти іншу людину, потрібно іноді уявляти себе на її місці, і думати про те, що вона відчуває.
22. Я можу поставити себе на місце іншої людини і зрозуміти, що вона відчуває.
23. Я б міг дружити (або дружу) з людиною з іншим кольором шкіри, або іншої національності.
24. У моєму класі або компанії є люди іншої національності, і я з ними маю добрі стосунки.

Аналіз результатів проводиться за 7-бальною шкалою: від (-3) до (+3) балів. Відповіді випробовуваного переводять у 7-бальну шкалу, і далі підраховують загальну суму балів і окрему суму за кожним діагностованим параметром. Відповідно до отриманої суми балів визначається рівень знаннєвого компонента соціальної компетентності за такою шкалою:

- від 145 до 175 балів - високий рівень (понад 80 %);
- від 71 до 139 балів - середній рівень (41-79 %);
- від 0 до 70 балів - низький рівень (нижчий за 40 %).

ДОДАТОК В

Діагностика соціальної компетентності молодших школярів О. Перелигіної
та І. Фішман

Бланк тесту:

№ I рівень

1. Чи зміг би ти, працюючи в групі, взяти на себе відповідальність і бути старшим у ній?

- а) у жодному разі
- б) так, я завжди хочу бути першим
- в) так, якщо тобі надають довіру однокласники

2. Коли ви відстоюєте свою думку, то:

- а) можете відмовитися від неї, якщо вислухаєте переконливі аргументи
- б) залишитеся при своїй думці, які б аргументи не висувалися
- в) зміните свою думку, якщо вас будуть примушувати

II рівень

3) Ти б обрав школу, у якій будеш навчатися, тому, що:

- а) туди пішли вчитися твої друзі
- б) вона недалеко від дому
- в) там цікаво вчитися

4. Для того щоб ти встиг зробити всі необхідні справи:

- а) потрібно скласти план і чітко його дотримуватися
- б) не обов'язково складати план
- в) не потрібно нічого планувати

III рівень

5. У вільний час я зазвичай:

- а) лежу на дивані перед телевізором
- б) безцільно тиняюся по вулицю
- в) відвідую гуртки за інтересами

6. Якщо ти вже вирішив, яку професію обереш, коли виростеш, то:

- а) будеш регулярно відвідувати потрібні гуртки, секції
- б) будеш відвідувати гуртки та секції за настроєм
- в) не будеш, бо це забирає багато часу

Правильність кожного завдання оцінюється відповідно до рівня складності. За правильну відповідь, дану в I рівні складності, дається один бал. За правильну відповідь, дану в II рівні складності, дається два бали. За правильну відповідь, дану в III рівні складності, дається три бали. За результатами перевірки підраховувався сумарний бал. Максимальна кількість набраних балів - 12. Відповідно до отриманих балів визначається рівень мотиваційного компонента соціальної компетентності за такою шкалою:

- від 9 до 12 балів - високий рівень (понад 70 %);
- від 6 до 8 балів - середній рівень (51-69 %);
- від 0 до 5 балів - низький рівень (нижче 50 %).